

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Katedra psychologie

Klinická psychologie

Teze

MUDr. Mgr. Erika Matějková

Stereotypy ve vnímání žen dle rozměrů jejich postavy

Stereotypes in Perceptions Towards Women on the Basis of Their Body Size

Disertační práce

vedoucí práce - Doc. PhDr. Slávka Fraňková, DrSc.

2008

Teoretický úvod

Tělo se pro člověka stává designerským produktem a objektem, který zastupuje jeho jáství a vypovídá o něm ve vnějším sociálním světě. Spokojenost či nespokojenost s vlastním tělem ovlivňují úctu člověka k sobě samému. Dobrý vztah k sobě samému má pozitivní vliv na duševní zdraví člověka a ovlivňuje jeho celkové sebehodnocení. Bývá spojeno s pozitivním přístupem k životu, absencí depresí a osamělosti, dostatkem sebeúcty, s pozitivním očekáváním do budoucna a celkovou životní spokojeností. Naopak negativní hodnocení fyzického já se projevuje horší psychickou adaptabilitou, celkovou nespokojeností, nedůvěrou k sobě samému, podceňováním se, depresí či stahováním se do sociální izolace. Právě nedostatek sebeúcty se ukazuje jako predispozice k vývoji psychopatologie u jedince (Isnard et al. 2003).

Život lidí, kteří nevyhovují svoji postavou kulturním standardům ideální postavy, je poznamenán mnohými stereotypy a předsudky. Obézní jedinci jsou především ve rozvinutých průmyslových státech, kde je uplatňován princip individualismu a výkonové hodnotové orientace, vnímání tak, že si za svou obezitu mohou svoji nedůsledností, leností, neschopností se omezit a umírnit se. Jsou lidmi vnímání jako méně aktivní, méně inteligentní, méně pracovití, méně úspěšní, méně sportovní a méně oblíbení (Thomas Cash 1990, in Grogan 2000). Tlustí lidé jsou ale též vnímání pod dogmatem milých, veselých a bezstarostných tloušťků. Ale bez dostatku volných vlastností (Tiggermann a Rothblum 1998, in Grogan 2000). Tyto kulturní vzorce vnímají již pětileté děti (Davison a Birch 2001).

Je patrné, že děti jsou již od pěti let vystaveni silnému vlivu kulturních a společenských vzorců, jak má ideální postava vypadat. Často jsou vystaveni pro svoji odlišnost v postavě posměchu a sociální izolovanosti. To vede ke snížené sebedůvěře ve své schopnosti, následně problémům se školní docházkou a zhoršením školní výkonnosti (Young – Hyman et al. 2003). Obézní děti jsou hůře tolerovány než obézní dospělí (Latner et al. 2005).

Obézní jedinci častěji trpí depresivním onemocněním, úzkostností, mají vyšší skóre hypochondrie, závislého chování, vyšší nespokojenost se svým tělesným zdravím a sníženou sebekontrolu (Friedman et al. 2005). Dále mají nižší sebevědomí a negativní vztah ke své osobě (Van Hout et al. (2004). Udávají též snížený zájem o sebe širším sociálním okolím,

méně přátel a pocity sociální izolovanosti (Rogge et al. 2004). Obézní jedinci zároveň předpokládají, že jejich postava jim znemožňuje žít tak, jak by si přáli a musí tedy dělat mnoho kompromisů, aby se svému okolí zalíbili a nebyli odmítnuti. Snáze podléhají dojmům, že je jejich okolí odmítne, pokud se nebudou chovat dle přání ostatních. Častěji tak podléhají přáním či nátlaku svého okolí. Opakovaně se ukazuje, že obézní jedinci trpí nízkou sebeúctou. Výzkumné práce, zabývající se sebeúctou potvrzují, že sebeúctou jedince neovlivňuje ani tak velikost BMI a tím míra proporcí těla, ale spíše doba, po kterou jedinci v nadváze jsou (McLaren et Gauvin 2002). Tedy doba, po kterou se pravděpodobně většina obézních lidí snaží svoji váhu snížit a jejich snaha není příliš úspěšná. Velký vliv v tomto případě bude mít i doba, ve které jsou obézní jedinci vystaveni negativním reakcím svého okolí a nedostatku kladného přijetí z důvodu nepřiměřenosti své postavy.

Obezita je spojena s nižší socioekonomickou úrovní. Obézní lidé jsou častěji nemocní a tím mají kauzálně menší výdělek (Altenhoener et al. 2005). Zároveň se cítí pro svoji obezitou a nenaplnění kulturního ideálu štíhlé postavy diskriminováni většinovou společností. Udávají ztížené uplatnění na trhu práce, sociální izolaci, méně sociálních kontaktů a přátel (Rogge et al. 2004). Dále je charakterizuje nižší sebedůvěra a sebeúcta, což může vést k tomu, že si volí zaměstnání, ve kterém neočekávají takové nároky, ale též méně vydělají. Nejen mezi laiky, ale i mezi odbornou veřejností panuje představa, že si obézní jedinec může za svou nadměrnou váhu sám svoji nedisciplinovaností, neschopností se omezit a nedostatkem volných vlastností (Harvey et al. 2001).

Představa zhubnutí je u obézních jedinců provázena zidealizováním si svého života a nadměrnými očekáváními, které nemohou být reálně naplněny (Ames et al. 2005). To vede k pocitům frustrace a beznaděje, které vedou k uklidňování se jídlem a dalšímu přejídání.

Experimentální část

V této části přináším výsledky výzkumu, který byl prováděn za účelem doktorandské práce na katedře psychologie FFUK pod vedením Doc. S. Fraňkové. Dotazník byl předkládán české populaci v letech 2000 až 2002.

Práce je zaměřena na zjištění postoje k obézním ženám, ženám extrémně štíhlým i ženám s nadváhou skupinou mužů, žen s váhou v normě a skupinou obézních žen. Zjištění postoje,

který nevychází z hlubšího kognitivního zpracování, ale postoje na základě halo-efektu. Tedy pouze na základě prvního dojmu z rozměrů postavy a bez hlubších znalostí o těchto lidech.

Chybí výzkumné studie, zabývající se právě tím, proč k této sociální izolovanosti obézních lidí a jejich podceňování dochází. Jaké jsou k tomu důvody. Co si vlastně lidé o obézních či extrémně štíhlých lidech myslí. Jinými slovy, jakou cestou se ubírají předsudky, které má společnost o lidech vybočujících z průměru běžných tělesných rozměrů.

Otázky, které jsem si před započítím této práce kladla, jsou tyto. Proč panuje celospolečenský trend odsuzovat obézní lidi? Jde opravdu pouze o snahu zlepšit zdraví české populace, tak jak je to prezentováno ve sdělovacích prostředcích? Nebo se pod touto snahou skrývá podvědomé odsuzování těchto lidí? Jaké vlastnosti obézním lidem vlastně podvědomě přisuzujeme? Naopak jaké vlastnosti přisuzujeme velmi štíhlým lidem? Jde opravdu pouze o zlepšení estetického dojmu našeho těla, když se tak usilovně snažíme zhubnout? Nebo se podvědomě bojíme, že si o nás lidé, pokud budeme mít nadváhu či obezitu, budou myslet negativní věci? Jaké vlastnosti nevědomky přisuzujeme lidem obézním, lidem s váhou v normě či naopak velmi štíhlým podle halo efektu, tedy lidem, které neznáme, které vidíme běžně na ulici, v obchodě či v dopravních prostředcích? Lidem, které vidíme zběžně a nemáme o nich žádné informace, kromě toho, jak vypadá jejich postava?

Výzkumná práce byla zvolena jako reakce na zvyšující se tendenci k znevýhodňování obézních jedinců společností. Dále jako reakce na negativní prezentaci obézních lidí a projevování strachu z tloušťky v médiích. Tato práce je též reakcí na zvyšující se touhu po ideálu štíhlosti, která někdy zachází až za hranice reálné a zdravé možnosti.

V žádném případě nelze výsledky této práce zaměnit za skutečně nalezené vlastnosti žen extrémně štíhlých, obézních či žen s nadváhou. Vlastnosti, které jsou přisuzovány jednotlivým typům žen na základě postavy jsou opravdu vlastnosti, které máme tendenci přisuzovat ženám na základě předsudků, myšlenkových stereotypů, ve kterých nevědomky žijeme a podle kterých se více či méně vědomě chováme.

Cíl projektu

Dotazníkové šetření mělo za úkol shromáždit data pro testování tří základních hypotéz.

Cílem výzkumného projektu bylo zjistit:

1. Existuje rozdíl mezi skupinami žen s váhou v normě, žen obézních a mužů ve vnímání souvislostí mezi vybranými vlastnostmi a typem postavy?
2. Existuje souvislost mezi BMI a tendencí přisuzovat určité vlastnosti osobám silnější postavy?
3. Je u obézních žen větší rozdíl mezi sebepercepčí a ideálem co se týče postavy než u kontrolní skupiny žen s váhou v normě?

Sledovaný soubor

Sledovaný soubor zahrnoval klienty poradny pro léčbu obezity a lidi oslovené v okruhu skupiny možných kontaktů, kteří s vyplněním dotazníku souhlasili. Zahrnoval různé oblasti České republiky. I přes tuto snahu většina respondentů je obyvateli Prahy a středočeského kraje.

Základní charakteristiky souboru:

Počet mužů a žen a jejich charakteristika z hlediska jejich BMI

Sledovaný soubor zahrnoval 166 osob, z toho 46 mužů a 120 žen. Z toho 43 žen s BMI v pásmu normy, 59 žen s BMI v pásmu obezity a 13 žen s BMI v pásmu nadváhy a 5 žen s podváhou. Pro malý počet žen s BMI v pásmu nadváhy byly dále porovnávány pouze skupina žen s váhou v normě a skupina žen s váhou v pásmu obezity se skupinou mužů.

Charakteristika souboru dle vzdělání respondentů

Ve sledovaném souboru mužů, žen s váhou v normě a obézních žen se nevyskytli probandi se základním vzděláním. V celém souboru 166 probandů se vyskytly pouze 2 ženy se základním vzděláním, ale s BMI v podváze.

Charakteristika souboru dle věku respondentů

Tabulka č.1: Průměrný věk respondentů

Průměrný věk respondentů		
muži	Ženy obézní	Ženy s váhou v normě
39,52	42,92	42,67

Shrnutí:

Vyskytují se jisté rozdíly mezi třemi porovnávanými skupinami co se týče věku a vzdělání, avšak nejsou statisticky významné. Věk byl porovnáván metodou Anova s dosaženou $p = 0.257$, $Df = 3$, vzdělání Kruskal-Wallisovým testem s $p = 0.135$.

Pro malý počet žen s BMI v pásmu nadváhy byla dále porovnávána pouze skupina žen s váhou v normě a skupina žen s váhou v pásmu obezity se skupinou mužů.

Pro účely našeho výzkumu jsme vytvořili škálu pěti barevných zamlžených siluet ženských postav. První postava odpovídá ženě velmi štíhlé, druhá postav ženě s postavou v parametrech normy, třetí postava odpovídá postavou ženě s nadváhou, čtvrtá postava odpovídá ženě s obezitou a pátá postav je postava ženy s extrémní obezitou. Jsou zachovány tělesné proporce tak, aby odpovídaly skutečné oblečené postavě.

Vlastní volba metody

Získávání dat bylo provedeno dotazníkovou metodou. Pro účely výzkumné práce byl vytvořen vlastní dotazník. Vlastní dotazník se skládá ze 4 částí. Viz příloha

„A“:

Tato část zahrnuje 10 otázek, ve kterých respondenti mají podle své domněnky zhodnotit, jaké vlastnosti přisuzují ženám podle jejich tělesné proporce.

„B“:

V této části naopak respondenti mají zhodnotit podle své domněnky, jaké vlastnosti ženy přisuzují ženám podle jejich tělesných proporcí. Část B obsahuje stejnou počáteční instrukci a

„C“:

Tato část obsahuje 21 tvrzení. Ke každému tvrzení s danou vlastností respondenti přiřazují tu ženu z přiloženého obrázku, která na ně působí právě tímto dojmem.

„D“:

Tato část obsahuje dvě projektivní otázky pro ženy. Respondenti nejdříve obdrží tuto instrukci:

Pokud si odmyslím věk, vzhled, barvu vlasů a budu brát v úvahu pouze tělesné proporce, mohu říci:

- nejvíce se podobám ženě.....A,B,C,D,E
- chtěla bych se podobat ženě.....A,B,C,D,E

Dále je přiložena fotografie pěti žen s odlišnou váhou s rozmazanými smazanými konturami obličeje a zachovanou siluetou postavy.

Volba statistických metod

Použité statistické metody:

- 1) Mann-Whitneyho test na hladině významnosti $\alpha = 5\%$ při zjišťování statisticky významné rozdílnosti odpovědí mezi skupinou respondentů mužů, žen s váhou v normě a žen s váhou v pásmu obezity.
- 2) Spearmanův korelační koeficient při testování souvislosti mezi BMI a odpověďmi na jednotlivé otázky na hladině významnosti $\alpha = 5\%$.
- 3) Porovnání homogenity tří skupin respondentů a to mužů, žen s váhou v normě a žen s váhou v pásmu obezity bylo provedeno pro věk metodou Anova, pro vzdělání Kruskal-Wallisovým testem.
- 4) Škála typů žen A-E byla pro účely porovnání považována za škálu pořadovou.
- 5) Rozdíl mezi sebepercepce a ideálem byl testován Mann-Whitneyho testem.

Diskuse

Tato práce prokázala, že život lidí, kteří nevyhovují svoji postavou běžným standardům, je poznamenán mnohými předsudky.

Přesto je ale důležité podívat se na vlivy, které mohou validitu této práce ovlivnit. V této práci se věnujeme diskusi nad získanými výsledky v jednotlivých částech výzkumu. Dále hlavním možností a mezím našeho výzkumného projektu, jeho realizace a jeho výsledků.

Diskuse k metodologii výzkumu

Obězňi, které vyplňovali tento dotazník, byli klienty poradny snižování nadváhy či klienty, kteří vyhledali kurz kognitivně-behaviorální psychoterapie snižování nadváhy. Lze předpokládat, že se jedná o ženy, které jsou se sebou nespokojené a mají tendenci hodnotit se spíše negativně orientovanými vlastnostmi. Zároveň jsou nejvíce motivované dosáhnout své ideální postavy.

V homogenitě vzorku je nedostatečné zastoupení určitých věkových skupin. Ve sledovaném souboru je velmi nízká četnost mužů ve věku 35 až 39 let a žen s váhou v normě ve věku 40 až 44 let. Právě tato skupina mužů a žen v produktivním věku výrazně ovlivňuje mínění lidí a celospolečenskou situaci.

Respondenti se základním vzděláním jsou zastoupeni pouze 2 lidmi ve skupině žen s podváhou. Tato skupina žen tedy dále nebyla vyhodnocována a zpracovávána. Stejně tak malá skupina žen s nadváhou, zastoupená pouze 13 ženami a 5 ženami s podváhou, které byl vyhodnocovány a zpracovávány pouze v hodnocení vlastností v závislosti na stoupajícím BMI. Není tedy zastoupeno rozvrstvení lidí dle vzdělání dostatečně tak, jak odpovídá výskytu ve společnosti.

Přestože jsem se snažila obsáhnout velký počet respondentů, je převaha respondentů z Prahy a středočeského kraje. Uvědomuji si, že není zastoupena celá republika a právě respondenti např. z Moravy či jižních Čech mohou výsledky této práce výrazně modifikovat. Toto jsou kraje, kde je výskyt lidí s nadváhou vyšší a ideál ženské postavy v těchto oblastech více

směřuje do ideálu ženy s nadváhou. Tento výzkum tedy není vypovídající o předsudcích celé české společnosti, ale především oblastí středních Čech a Prahy.

Diskuse k validitě užitých metod

Otázky typu: „Domnívám se, že ženy považují za“ nelze brát jako projektivní otázky tak samozřejmě. Při projektivní interpretaci se domníváme, že nám tím prozrazují obézní ženy svůj vlastní pohled na svět. Stejně tak ale mohou ženy vyjadřovat svoje názory o názorech „ostatních žen. Jak vlastně chápat vyjádření respondentek v otázkách 11-20? Raději se tedy této projektivní interpretaci vyhýbám a v interpretacích vycházím z daného znění otázky. Domnívám se, že pro sebeúctu a body image je spíše důležité, co se domníváme, že si ostatní lidé o nás myslí, jak nás vnímají a hodnotí. O to cennější je proto využít při vyhodnocování výsledků přímé interpretace výsledků výše uvedené věty „ženy se domnívají, že ženy považují za ...chladnou..ženu typu ...“

Obrázek, přestože je zamlžen a kontury obličeje jsou smazány a tím zvýšena projekční validita, může nabízet typem zvolené ženy hodnocení konkrétní osoby než projektivní interpretaci dotazu. I to je důvod, proč se výše uvedené projektivní interpretaci vyhýbám.

V našem výzkumu byla použita fotografie pěti žen se zastřenými a rozmazanými barevnými konturami obličeje a postavy tak, aby byl docílena projektivní výpověď a zároveň bylo možné použít tuto fotografii přímo v terénu výzkumu. Nevýhodou uvedené zvolené metody může být to, že tyto postavy nemusí přímo odpovídat postavě respondentky tak, jak jí vnímá. Odhad velikosti postavy se může lišit v závislosti na různých partiích postavy a nemusí být konstantní pro celé tělo. Žena může např. nadsazovat velikost svého břicha a boků, naopak v oblasti prsů se může vnímat jako postav velmi štíhlá.

Diskuse k interpretaci výsledků

Při interpretacích někdy pro zjednodušení používám termín muži a ženy. Přesto je třeba připomenout, že v této práci jsou zastoupeni pouze muži v váhou v normě a nedostatečně tak zastoupená část mužů s podváhou, nadváhou a obezitou, stejně tak žen s nadváhou a podváhou. Pohled těchto nezastoupených skupin mužů a žen může též hrát významnou roli v hodnocení žen dle jejich postavy.

Tvrzení „jako závislý člověk na mě působí..“ není dostatečně definováno. Respondenti si mohou tuto vlastnost interpretovat jako závislost na omamných prostředcích včetně alkoholu, stejně tak jako osobu, která je závislá na názorech a jednáních druhých lidí. Toto tvrzení může být interpretováno tak, že se ptáme na osobu, o které se domníváme, že může mít závislou poruchu osobnosti. Tedy osobu, pro kterou je charakteristické ponechávání odpovědnosti za důležitá životní rozhodnutí na ostatních, přehnané obavy, že není schopna starat se sama o sebe nebo že bude opuštěna. Interpretace výsledků tohoto tvrzení je tedy zvlášť problematická.

Uvědomuji si, že věta „jako agresivní člověk na mě působí...“ není dobře definována. Vlastnost „agresivita“ je příliš obecně podána a není dostatečně specifikována. To umožňuje více interpretací respondentů, což může validitu a tím interpretací výsledků snižovat.

I zde je důležité připomenout, že nalezené vlastnosti nejsou skutečné vlastnosti žen s uvedenými postavami. Jsou to předsudky, fantazie, které mají respondenti o uvedených ženách dle rozdílů v jejich postavě v naší společnosti a v letech 2000 až 2002. Ideál ženské postavy a sklony k diskriminaci výrazně podléhají mediální prezentaci obezity a ideálu štíhlosti, proto může být problematické i interpretování těchto výsledků v rámci let publikování této práce.

Vlivem mé nepozornosti se objevila vlastnost „podezíravost“ v dotazníku dvakrát. Rozhodla jsem se uvést výsledky vztahující se k této práci k oběma otázkám. Je určitě zajímavé srovnat si výsledky vztahující se k oběma otázkám v tabulce č. 13. S určitou mírou nepřesnosti je možné se zorientovat v otázce reliability této práce.

Diskuse k teoretické části studie

Otázka body image je v české literatuře zpracované jen velmi málo, čerpáme tedy zejména ze zahraničních zdrojů. Zde je důležité podotknout, že většina citovaných výzkumných prací pochází z USA. Už to samo předurčuje, že mnohé interpretace výsledků do naší střeoevropské kultury může být problematické. Odborníci jsou též na danou problematiku nejednotní. Diskutuje se především míra psychopatologie u obézních jedinců, otázka sociální

izolovanosti, otázka socioekonomické úrovně a vliv na kvalitu života. Obézní jedinci shodně udávají obtíže při nacházení si přátel, dále udávají sociální izolovanost a strach z opuštění.

Tyto obtíže je možné zaznamenat již u dětí a adolescentů.

Viditelný problém je v části, kde se diskutuje míra psychopatologie a podíl vlivu týrání obézních jedinců v dětství. Publikované výsledky jsou v našem kulturním vnímání až těžko uvěřitelné. Zde je příklad. Grilo et al. (2005) udává, že mezi kandidáty operačního řešení obezity mezi americkou populací 69% pacientů udávalo některou z forem ubližování v dětství. 46% obézních dospělých jedinců udávalo v dětství citové týrání, 29% fyzické týrání, 32% udávalo sexuální zneužití a 49% emocionální zanedbávání, 32% fyzické zanedbávání. Jsou i další práce např. Williamson et al (2002), které tyto výsledky v rámci americké populace potvrzují. Závěry z těchto studií se dají velmi obtížně aplikovat na jinou než americkou kulturu, především z důvodu rozdílů v definování jednotlivých forem ubližování a v jejich užívání neodbornou veřejností. Ostražitost při aplikování výsledků na naše středoevropské podmínky musíme mít ale i u prací, které se zabývají socioekonomickou úrovní obézních jedinců. Goodman et al. (2003) udává, že nadváha u dětí pozitivně koreluje s nízkým vzděláním rodičů, nízkým příjmem domácnosti a socioekonomickou úrovní školy. Opět v rámci americké populace tyto výsledky jsou podpořeny i dalšími studii např. Gutierrez-Fiscas et al. (1/2002), Laitinen et al (2005).

Obezitu provází vyšší míra psychopatologie. Častější než u neobézní populace je výskyt depresivního onemocnění, úzkostí a záchvatovitého přejídání. Méně výzkumů dokazuje též poruchy chování. Důvod vzniku těchto poruch bude multikauzální. Vliv bude mít jistě opakované zažívání sociálního nepříjetí a pocity sociální izolace. Dalším důvodem bude opakované zažívání si pocitů vlastního neúspěchu při snaze o snížení své váhy. Důležitým momentem je též trvalý pocit nutnosti omezování se a kontroly svého přirozeného jídelního chování u obézního jedince ve vztahu k jídlu a trvalá snaha o trvalou restrikcii svých tužeb a přirozené volby. Vyšší výskyt psychopatologie je patrný již u obézních dětí oproti neobézním. Další spornou otázkou je otázka biologického opodstatnění ideálu štíhlosti. Zatímco u pacientů s obezitou je zvýšená úmrtnost potvrzena mnohočetnými výzkumy, u pacientů s nadváhou je odpověď na tuto otázku komplikovanější. Vážná nadváha již znamená zvýšené zdravotní riziko, mírná nadváha ale znamená riziko minimální a to spíše ještě u žen než mužů. Pozitivní vlivy mírné nadváhy na zdravotní rizika jsou zatím málo zmiňovány a sledovány. Společenské tlaky prosazující kult štíhlosti jsou výrazně podmíněné kulturně estetickými

preferencemi. Někdy se bohužel v boji za ideálem štíhlosti nechá zneužít i medicína se svými zdravotními důsledky nadváhy.

Diskuze k praktickému využití studie

Předložená výzkumná studie přináší nové poznatky o dosud nezmapované problematice vztahu k ženám na základě jejich postavy. Přináší hodnocení žen na základě prvního dojmu, bez kognitivního zpracování a potvrzuje, že hodnocení lidí, které nevyhovují svoji postavou společensky akceptovatelnému standardu, podléhá mnoha stereotypům charakteru předsudků. Přestože je toto téma tabuizované, projevy znevýhodňování se dají najít ve sníženém uplatnění obézních pacientů v profesionálním životě, ve zhoršeném navazování vztahů, v potížích při hledání si partnera, v potížích v komunikaci aj. Obezita působí na obézního jedince jako významný stresor, který má negativní vliv v jeho sebehodnocení, sebevědomí a psychickou vyrovnanost.

Toto téma je v české literatuře zpracované jen velmi málo, čerpáme tedy zejména ze zahraničních zdrojů.

Extrémně štíhlé ženy působí jako nejméně přátelské, nejméně zodpovědné, pyšné, konfliktní a agresivní, ženy obézní naopak jako nejméně zdravé, nejméně sebejisté, zatrpklé, závislé a podezíravé, též ale vlídné a pečovatelsky zaměřené. Nejlépe dle této práce působí ženy s nadváhou, působí na první dojem jako zodpovědné, spolehlivé a citlivé. U žen s váhou v normě dominuje dle prvního dojmu ráznost, průbojnost a sebejistota, působí na lidi zdravě, krásně a přitažlivě.

Výsledky této práce pomáhají postihnout, jak jsou vnímány ženy podle typu postavy. Též ale pomáhají rozkrýt to, co si většina z nás podvědomě myslí o obézních či extrémně štíhlých ženách, jak na ně nevědomky reagujeme a hodnotíme je. Pomáhá verbalizovat to, co je v našem podvědomí skryté a neuvědomělé. Právě rozkrýtí neuvědomělých tendencí v našem chování a jednání, pomáhá zlepšit kvalitu života nejen nás, společensky dobře akceptovaných jedinců, ale především těch, kteří tuto výhodu v životě nemají.

Důkladná analýza by mohla napomoci nejen k zlepšení zdravotní osvěty, ale především k boji proti znevýhodňování společnosti vůči těmto zdravotně handicapovaným jedincům.

Závěr

Přisuzované vlastnosti ženám

Statisticky významné rozdíly v tom, jak rozdílně vnímají ženy podle postavy muži, ženy s váhou v normě a ženy obézní, jsou tyto.

Muži se domnívají, že pokud žena nechá svoji postavu dojít do extrému, tedy do obezity či přílišné štíhlosti, je nejméně chytrá. Muži považují štíhlé typy žen za poddajné, silnější ženy naopak vnímají jako rázné. Jiné je to, pokud vidí štíhlou ženu žena s váhou v normě. Domnívá se, že je chladná. Obézní ženy vnímají štíhlé ženy jako podezřivé. Obézní ženy se domnívají, že je ženy vnímají jako nejméně zdravé.

Čím mají ženy vyšší váhu, tím považují silnější ženy za poddajné, citlivé, vřelé, tedy méně chladné, méně zatrpklé a méně podezřivé.

Pokud se podíváme na procentuální zastoupení odpovědí, že ženy podle své postavy vyvolávají v mužích i ženách obdobné dojmy. Pro přesnější a podrobnější analýzu doporučuji podívat se do kapitoly „Analýza procentuálního zastoupení odpovědí“.

Na muže i ženy působí **extrémně štíhlá žena** jako bojácná, chladná, agresivní, pyšná, konfliktní, nejméně skromná, přátelská a vlídná, nejméně pečovatelsky zaměřená, nejméně zodpovědná a spolehlivá, nejméně citlivá a důvěryhodná, nejméně krásná. U mužů je statisticky významné, že tuto ženu vidí jako poddajnou, ženy s váhou v normě jí vnímají naopak jako chladnou, obézní jako podezřívou.

Žena s váhou v normě působí na muže i ženy jako sebejistá, rázná, průbojná a rezervovaná, působí zdravě, krásně a přitažlivě na muže i ženy, průbojně na ženy, dále působí jako nejméně bojácná, podezřívavá a závislá, nejméně poddajná, nejméně zatrpklá, blízká jejich ideálu žen s váhou v normě. Ženy obézní tuto ženu vnímají jako nejméně skromnou, poddajnou a citlivou. Snad se za tímto jevem dá vysledovat podvědomé vnímání těchto žen ženami obézními takto „ Má ideální postavu, má v životě téměř vše, co mi nemáme a neváží si toho.“

Žena s nadváhou naopak působí na muže i ženy jako žena vlídná, zodpovědná, spolehlivá, citlivá, důvěryhodná, působí chytře na muže i ženy, nejméně rázně, agresivně a konfliktně. U mužů u těchto žen dominuje zodpovědnost a spolehlivost, ženy s váhou v normě přidávají k těmto vlastnostem ještě vlídnost. Obézní ženy navíc tuto ženu vnímají jako blízkou jejich ideálu a působí na ně kromě výše uvedeným vlastností dále sebejistě, nejméně bojácně a závisle a nejméně rezervovaně.

Obézní žena působí na ženy a muže z tohoto souboru žena podezíravá, závislá, přátelská, pečovatelsky zaměřená, zatrpklá, nejméně sebejistá a průbojná, nejméně rezervovaná, nejméně chytrá průbojná krásná a přitažlivá pro muže i ženy. Obézní ženy jí k tomu dále vnímají jako skromnou, poddajnou a nejméně pyšnou.

Ženy, které nechají svoji váhu dojít do extrému jsou vnímány muži i ženami z tohoto souboru jako ženy závislé, konfliktní, zatrpklé, agresivní, dále působí na muže i ženy nejméně zdravě, přitažlivě, chytře a průbojně.

Sebepercepce a touha po ideálu

Obézní ženy se vidí reálně, nemají tendenci vidět svoji postavu v pozitivnějším světle. Považují se podobnějším obéznějším typům žen na obrázku. Žádná obézní žena nechce mít postavu takovou jakou má. Touží zhubnout o 1 až 2 stupně na dle daného obrázku. Nemají tendenci toužit nereálně zhubnout, stačí jim, pokud budou v normě či lehké nadváze. Zároveň se ale překvapivě považují za bližší svému ideálu. Ani ženy s váhou v normě nemají svůj ideál v extrémní štíhlosti. Touží si tuto zdravou postavu zachovat či zhubnout pouze o 1 stupeň dle obrázku.

Pokud se podíváme na procentuelní zastoupení, zjistíme překvapivé výsledky.

Při bližší analýze vidíme, že přibližně každá čtvrtá obézní žena svoji váhu podhodnocuje. Vidí sama sebe jako ženu s váhou v normě.

Pokud se podíváme na procentuální zastoupení sebepercepce žen s váhou v normě, je překvapivé, že 63% těchto žen se hodnotí jako ženy s nadváhou. Ženy s váhou v normě vidí sebe silnější než odpovídá skutečnosti. Pokud tedy 60% žen s váhou v normě touží zhubnout o jeden stupeň, přestože udávají jako ideál ženu s váhou v normě, nevede tato snaha nevědomky k touze zhubnout až do extrémní štíhlosti?

Jaká touží být žena s váhou v normě?

Pokud si dovolíme vidět tento dotazník jako projektivní, vyplývá z toho tento závěr. Žena s váhou v normě má svůj ideál v ženě s váhou v normě. Touží působit sebejistě, rázně, průbojně, rezervovaně, nejméně bojácně, podezíravě a závisle, nejméně poddajně, nejméně zatrpkle, dále zdravě, krásně a přitažlivě na muže i ženy, průbojně na ženy.

Jaká touží být obézní žena?

Obézní žena má svůj ideál v ženě s nadváhou. Touží působit jako žena sebejistá, zodpovědná, spolehlivá, důvěryhodná, dále chce působit chytře a průbojně na muže, nejméně bojácně, závisle a zatrpkle, nejméně agresivně, konfliktně a rezervovaně.

Pro ženy s váhou v normě je důležité, aby působily sebejistě, rázně a průbojně, pro obézní ženy je naopak důležité aby byly vnímány jako sebejisté, zodpovědné, spolehlivé a důvěryhodné. Ženy nyní netouží již působit skromně, vlídně, pečovatelsky či přátelsky. Důvod by bylo možné najít v touze uplatnit se v konkurenčním pracovním prostředí oproti mužům a jiným ženám.

Literatura

- ALTENHOENER, T., et al. Social inequality in patients' physical and psychological state and participation in rehabilitation after myocardial infarction in Germany. *Int.J. Rehabil. Res.* 2005, vol. 28(3), no. 9, s. 251-7.
- AMES, G.E., et al. Changing weight-loss expectations : a randomized pilot study. *Eat. Behav.* 2005, vol. 6(3), no. 6, s. 259-69.
- DAVISON, K.K., BIRCH, L.L.: Weight status, parent reaction, and self-concept in five-years-old girls. *Pediatrics.* 2001, vol. 107(1), no. 1, s. 46-53.
- FRIEDMAN, K.E., et al. Weight stigmatization and ideological beliefs : relation to psychological functioning in obese adults. *Obes. Res.* 2005, vol. 13(5), no. 5, s. 907-16.
- GOODMAN, E., et al. Impact of objective and subjective social status on obesity in a biracial cohort of adolescents. *Obesity research.* 2003, vol. 11(8), no. 8, s. 1018-26.
- GRILO, C.M., et al. Childhood maltreatment in extremely obese male and female bariatric surgery candidates.. *Obes.Res.* 2005, vol. 13(1), no. 1, s. 123-30.
- GROGAN, Sarah. *Body image : Psychologie nespokojenosti s vlastním tělem.* Jana Krchová. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2000. 186 s.
- GUTIERREZ-FISAC, J.L., et al. The size of obesity differences associated with educational level in Spain, 1987 and 1995/97. *J.Epidemiol.Community.Health.* 2002, vol. 56(6), no. 1, s. 457-60.
- HARVEY, E.L., HILL, A.J.. Health professionals' views of overweight people and smokers. In. *J.Obes.Relat. Metab. Disord.* 2001, vol. 25(8), no. 8, s. 1253-61.
- ISNARD, P. et al. Binge eating and psychopathology in severely obese adolescents. *Int. J. Eat. Disord.* 2003, vol.34(2), no. 9, s. 235-43
- LAITINEN, J., NAYHA, S., KUJALA , V.. Body mass index and weight change from adolescence into adulthood, waist-to-hip ratio and perceived work ability among young adults. *Int.J. Obes.* 2005, vol. 29(6), no. 6, s. 697-702.
- LATNER, J.D., STUNKARD, A.J., WILSON , G.T.. Stigmatized students:age, sex, and ethnicity effect in the stigmatization of obesity.. *Obesity research.* 2005, vol. 13(7), no. 7, s. 1226-31.
- MCLAREN, L., GAUVIN, L.. The cumulative impact of being overweight on women's body esteem : A preliminary study. *Eating and weight disorders : EWD.* 2002, vol. 7(4), no. 12, s. 324-7.

ROGGE, M., GREENWALD, M., GOLDEN, A.. Obesity, stigma, and civilized oppression. *ANS. Advances in nursing science*, 2004 vol 27(4), no. 10-12, s. 301-15

VAN HOUT, G.C., VAN OUDHEUSDEN, I., VAN HECK, G.L.. Psychological profile of the morbidity obese. *Obes.Surg.* 2004, vol. 14(5), no. 5, s. 579-88.

WILLIAMSON, D.F., et al. Body weight and obesity in adults and self-reported abuse in childhood. *Int.J.Obes.relat. Metab.Disord.* 2002, vol. 26(8), no. 8, s. 1075-82.

YOUNG-HYMAN, D., et al. Obesity, appearance, and psychosocial adaptation in young African American children. *J.Pediatr. Psychol.* 2003, vol. 28(7), no. 10-11, s. 463-72.

Obrázek č.1: použitý dotazník

Žena / Muž	Problémy s nadváhou mám od:
Věk:	Ukončené vzdělání:
Váha:	Výška:

Na přiloženém obrázku je pět žen s různou váhou.

Ke každé z následujících otázek přiřaďte tu ženu, která podle Vás svým vzhledem nejlépe odpovídá předloženému tvrzení.

K jedné vlastnosti může být přiřazeno i více žen, nebo žádná, pokud na Vás opravdu žádná žena nepůsobí tímto dojmem.

Otázka (pozn. zakroužkujte odpověď)	žena
1 Domnívám se, že muži považují za nejkrásnější ženu	A B C D E
2 Domnívám se, že muži považují za nejpritažlivější	A B C D E
3 Domnívám se, že muži považují za nejzdravější	A B C D E
4 Domnívám se, že muži považují za nejchytřejší	A B C D E
5 Domnívám se, že muži považují za nejprůbojnější	A B C D E
6 Domnívám se, že muži považují za nejméně krásnou	A B C D E
7 Domnívám se, že muži považují za nejméně přitažlivou	A B C D E
8 Domnívám se, že muži považují za nejméně zdravou	A B C D E
9 Domnívám se, že muži považují za nejméně chytrou	A B C D E
10 Domnívám se, že muži považují za nejméně průbojnou	A B C D E

Otázka (pozn. zakroužkujte odpověď)	žena
1 Domnívám se, že ženy považují za nejkrásnější ženu	A B C D E
2 Domnívám se, že ženy považují za nejpritažlivější	A B C D E
3 Domnívám se, že ženy považují za nejzdravější	A B C D E
4 Domnívám se, že ženy považují za nejchytřejší	A B C D E
5 Domnívám se, že ženy považují za nejprůbojnější	A B C D E
6 Domnívám se, že ženy považují za nejméně krásnou	A B C D E
7 Domnívám se, že ženy považují za nejméně přitažlivou	A B C D E
8 Domnívám se, že ženy považují za nejméně zdravou	A B C D E
9 Domnívám se, že ženy považují za nejméně chytrou	A B C D E
10 Domnívám se, že ženy považují za nejméně průbojnou	A B C D E

Pokud si odmyslím věk, vzhled, barvu vlasů a budu brát v úvahu pouze tělesné proporce, mohu říci:

- Nejvíce se podobám ženě: A B C D E
- Chtěla bych se podobat ženě: A B C D E

Zamyslete se nad jednotlivými vlastnostmi a přiřaďte je intuitivně, na první pohled té ženě, ke které se nejvíce hodí.
 K jedné vlastnosti může být přiřazeno i více žen, nebo žádná, pokud na Vás opravdu žádná žena nepůsobí tímto dojmem.

Otázka	(pozn. zakroužkujte odpověď)	žena
1.	Jako bojácný člověk působí	A B C D E
2.	Jako sebejistý člověk působí	A B C D E
3.	Jako skromný člověk působí	A B C D E
4.	Jako podezřivý člověk působí	A B C D E
5.	Jako závislý člověk působí	A B C D E
6.	Jako přátelský člověk působí	A B C D E
7.	Jako vřídny člověk působí	A B C D E
8.	Jako pečovatelsky zaměřený člověk působí	A B C D E
9.	Jako submisivní (poddajný) člověk působí	A B C D E
10.	Jako rázný člověk působí	A B C D E
11.	Jako průbojný člověk působí	A B C D E
12.	Jako zodpovědný člověk působí	A B C D E
13.	Jako chladný člověk působí	A B C D E
14.	Jako zatrpklý člověk působí	A B C D E
15.	Jako agresivní člověk působí	A B C D E
16.	Jako pyšný člověk působí	A B C D E
17.	Jako spolehlivý člověk působí	A B C D E
18.	Jako citlivý člověk působí	A B C D E
19.	Jako rezervovaný člověk působí	A B C D E
20.	Jako konfliktní člověk působí	A B C D E
21.	Jako důvěryhodný člověk působí	A B C D E

a

b

c

d

e

